

פרשת ואֵלֶּה שְׁמוֹת הַתְּשֻׁבָּה

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. שמות פרק א (פרשת שמות)

(א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ: ... (ו) וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא: (ז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאדָּ מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: (ח) וַיָּקָם מֶלֶךְ-חֲדָשׁ עַל-מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדָע אֶת-יוֹסֵף: (ט) וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וַעֲצוּם מֵעַמּוֹ: (י) הִבֵּה נְתַחֲפָמָה לִּי פַר-יֶרֶכָה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם-הוּא עַל-שְׂנָאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ: (יא) וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיָּבִן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לַפָּרְעָה אֶת-פֶּתֶם וְאֶת-רַעַמְסֵס: (יב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶּן יֶרֶכָה וְבֶן יֶפְרָיִם וַיִּקְצֻ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה: (יד) וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֶמֶל וּבִלְבָּנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרָה: (טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמַיְלֵדֵת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאִשָּׁת שִׁפְרָה וְשָׁם הַשְּׂנִית פּוּעָה: (טז) וַיֹּאמֶר בְּיָלְדָכֶן אֶת-הָעִבְרִיּוֹת וּרְאִיתִן עַל-הָעֲבָנִים אִם-בֶּן הוּא וְהַמָּתָן אֹתוֹ וְאִם-בֵּית הוּא וְחִיָּה: (יז) וַתִּירָאֵן הַמַּיְלֵדֹת אֶת-הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כַאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵן מִלֶּדֶ מִצְרַיִם וַתַּחֲיֶינָן אֶת-הַיְלָדִים: (יח) וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לְמַיְלֵדֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדּוּעַ עֲשִׂיתֶן הַדָּבָר הַזֶּה וַתַּחֲיֶינָן אֶת-הַיְלָדִים: (יט) וַתֹּאמְרֶינָן הַמַּיְלֵדֹת אֶל-פָּרְעָה כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעִבְרִית כִּי-חַיֹּת הָיָה בְטָרֶם תָּבֹא אֵלֵהֶן הַמַּיְלֵדֹת וַיִּלְדוּ: (כ) בְּיָטֵב אֱלֹהִים לְמַיְלֵדֹת וַיִּרַב הָעָם וַיַּעֲצֻמוּ מְאֹד: (כא) וַיְהִי כִּי-יִרְאוּ הַמַּיְלֵדֹת אֶת-הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים: (כב) וַיָּצֻו פָּרְעָה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-יִלְדָּה בְּנִי יִלְדֵהוּ וְהָאִרְהָה תִּשְׁלִיכֵהוּ וְכָל-יִלְדָּה בָתִּיתָן:

2. בראשית פרק טו פסוק יג - יד (פרשת לך לך)

(יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי-גֵר אֶהְיֶה זָרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וַעֲנֶה אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבָדוּן אֶנֶכִּי וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל:

3. רמב"ן שמות פרק א פסוק י (פרשת שמות)

הבה נתחכמה לו - לא ראה פרעה וחכמי יועציו להכותם בחרב, כי תהיה בגידה גדולה להכות חנם העם אשר באו בארץ במצות המלך הראשון. וגם עם הארץ לא יתנו רשות למלך לעשות חמס כזה, כי עמהם הוא מתייעץ, ואף כי בני ישראל עם רב ועצום ויעשו עמהם מלחמה גדולה. אבל אמר שיעשו דרך חכמה שלא ירגישו ישראל כי באיבה יעשו בהם, ולכך הטיל בהם מס, כי דרך הגרים בארץ להעלות מס למלך כמו שבא בשלמה (מ"א ט כא). ואחרי כן צוה בסתר למילדות להרוג הזכרים על האבנים, ואפילו היולדות עצמן לא ידעו בהם: ואחרי כן צוה לכל עמו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אתם. והענין שלא רצה לצוות לשרי הטבחים אשר לו להרגם בחרב המלך או שישליכו הם אותם ליאור, אבל אמר לעם כאשר ימצא כל אחד ילד יהודי ישליך אותו ביאור, ואם יצחק אבי הילד אל המלך או אל שר העיר יאמרו שיביא עדים ויעשה בו נקמה. וכאשר הותרה רצועת המלך היו המצרים מחפשים הבתים ונכנסים שם בלילות ומתנכרין ומוציאים הילדים משם, כי על כן נאמר ולא יכלה עוד הצפינו (להלן ב ג): ...

ועלה מן הארץ - על כרחנו. ורבותינו דרשו כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים (סוטה יג א), כאילו כתב ועלינו מן הארץ והם יירשוהו. לשון רבינו שלמה. ואם כפירוש הרב היה אומר "ועלה על הארץ", כי כן הלשון בלוחמים עלה נבוכדנצר מלך בבל על כל ערי יהודה הבצורות וילכדם, ויתפשם (מ"ב יח יג), עלה רצין מלך ארם ירושלם למלחמה (ישעיה ז א). ואולי יאמר ועלה עלינו מן הארץ אשר הוא יושב בה, ירמוז לארץ גושן: ויתכן לפרש שיאמר כי תקראנה מלחמות יהיה נוסף על שונאינו לשלול שלל ולבוז בז, ויעלה לו מן הארץ הזאת אל ארץ כנען עם כל אשר לנו, ולא נוכל אנחנו לנקום נקמתנו ממנו ולהלחם בו. והוא כלשון אשר העלנו מארץ מצרים (להלן לב א), אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות (ירמיה כג ח): ...

4. שמות רבה (וילנא) פרשה א סימן ב (פרשת שמות)

ד"א ואלה שמות א"ר אבהו כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף שבח על הראשונים, (שם/בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ פסל לתוהו ובוהו, ואלה שמות הוסיף שבח על שבעים נפש שנאמרו למעלה שכולם היו צדיקים.

5. שמות רבה (וילנא) פרשה א סימן לד (פרשת שמות)

ויזכר אלהים את בריתו, ולא היו ראויין ישראל להנצל לפי שהיו רשעים, אלא בזכות אבות נגאלו, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ, ...

6. שמות רבה (וילנא) פרשה א סימן לו (פרשת שמות)

וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, ידע הקדוש ברוך הוא שעליו לגאלם למען שמו בעבור הברית שכרת עם האבות, וכן הוא אומר ויזכור אלהים את בריתו, וכך הוא אומר על ידי יחזקאל (יחזקאל כ) ואעש למען שמי, ד"א וירא אלהים, אמר ר"ל שראה שהן עתידין להמרות על ים סוף דכתיב (תהלים קו) וימרו על ים סוף, וידע אלהים, ידע שהן עתידין לומר זה אלי, ריב"ל אמר ראה שעתידין לומר (שמות לב) אלה אלהיך ישראל, וידע אלהים, שעתידים להקדים נעשה לנשמע, ורבנן אמרי וירא אלהים שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה דכתיב (שיר/השירים ב) התאנה חנטה פגיה, וידע אלהים, שאפילו אחד בחבירו לא היה יודע אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, וזה מכוון את לבו וזה מכוון לבו ועושין תשובה, ואף על פי שעשו תשובה לא יצאו משם אלמלא זכות האבות, מפני שמדת הדין מקטרגת עליהן על העגל שהיו עתידין לעשות, ועל זה נאמר (שמות יב) ולקחתם אגודת אזור כנגד שהשפילו עצמן לעשות תשובה כאזור, וטבלתם בדם אשר בסף בזכות התורה שעתידין לקבל, דכתיב במתן תורה (שם/שמות כד) ויקח משה את הדם, וכתוב (שם/שמות יב) והגעתם אל המשקוף, שאברהם גדול בגרים, וכשם שהמשקוף גבוה כך היה גדול שבאבות, ואל שתי המזוזות בזכות יצחק ויעקב, ללמד שבזכות כל אלו יצאו,

7. שמות רבה (וילנא) פרשה א סימן ח (פרשת שמות)

רבנן פתחין פתחא להאי קרא (הושע ה'ז'): בה' בָּגְדוּ כִּי בָּנִים זָרִים יִלְדוּ עִתָּה יֹאכְלֶם חֹדֶשׁ אֶת חֲלִיקֵיהֶם. לְלִמְדָה, כְּשִׁמְת יוֹסֵף הִפְרוּ בְרִית מִיֵּלָה, אָמְרוּ נִהְיָ כַּמִּצְרִים. מִכָּאן אִתָּה לְמַד שְׁמִשָּׁה מֶלֶךְ בִּיצִיאָתָן מִמִּצְרַיִם, וְכִינּוּן שְׁעֵשׂוּ כוּ, הִפָּךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאֱהָבָה שֶׁהָיוּ הַמִּצְרִים אוֹהֲבִין אוֹתָן, לְשִׁנְאָה, שְׁנֵאָמֵר (תהלים ק"ה:כ"ה): הִפָּךְ לָבָם לְשִׁנְאָה עִמּוֹ לְהִתְנַפֵּל בְּעֶבְדָיו, לָקִים מֵה שְׁנֵאָמֵר (הושע ה'ז'): עִתָּה יֹאכְלֶם חֹדֶשׁ אֶת חֲלִיקֵיהֶם. מֶלֶךְ חֹדֶשׁ, שְׁעֵמֵד וְחֹדֶשׁ עָלֵיהֶם גְּזֻרֹתָיו. אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, וְכִי לֹא הָיָה מִכִּיר אֶת יוֹסֵף, אָמַר רַבִּי אֲבִין מִשָּׁל לְאַחַד שָׂרְגָם אוֹהֲבוֹ שָׁל הַמֶּלֶךְ, אָמַר הַמֶּלֶךְ הִתִּיזוּ אֶת רֹאשׁוֹ, כִּי לְמַחֵר יַעֲשֶׂה בִּי כָךְ. לָכֵן כָּתַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ, כְּלוֹמַר הַיּוֹם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, לְמַחֵר הוּא עֵתִיד לִוְמָר (שמות ה'ב'): לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה'.

8. ויקרא פרק יח פסוק ג (פרשת אחרי מות)

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתִּיהֶם לֹא תִלְכּוּ:

9. אבן עזרא ויקרא פרק יח פסוק ג (פרשת אחרי מות)

וכמעשה ארץ מצרים על המשפטים, והראיה את משפטי תעשו, הם הכתובים על ספר הברית המפורש בפרשת אלה המשפטים:

10. רמב"ן ויקרא פרק יח פסוק ג (פרשת אחרי מות)

(ג) ועל דעת ר"א (לעיל יז טז) הזכיר כמעשה ארץ מצרים - על השעירים הנזכרים, וכמעשה ארץ כנען - על העריות שהיו הכנענים בהם רעים וחטאים, כאשר אמר בסוף (פסוק כז) כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ: ועל דעת רבותינו בתורת כהנים (אחרי ט ג) היו גם המצרים שטופים בזמה בכל העריות ובזכור ובבהמה, והוא האמת, כי גם קדש היה בארץ בזכור מאז ועד עתה. והכתוב מעיד בהן, בני מצרים שכניך גדלי בשר (יחזקאל טז כו). ואומר אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם (שם כג כ). והבשר כנוי, וכן זב מבשרו (לעיל טו ב), דם יהיה זובה בבשרה (שם פסוק יט).

11. פרדס יוסף ויקרא פרק יח פסוק ג (פרשת אחרי מות)

[סב] כמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו. אין הכוונה על עבירות שכתוב בפירוש להלן, רק גם פעולות של רשות ג"כ לא תעשו כגויים ממצרים וכנען, ולא תאכלו כגויים ולא תשנו כהם, ועיין שפת אמת [אחרי שנת תרל"ה]. ד"ה כמעשה]: אם אינם יודעים איך להתנהג הבט למעשה מצרים וכנען ועשה ההיפך, ...

12. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות - שמונה פרקים פרק ה

... ולא יעשו כמעשיהם - הרי זה נצרך, והיא מעלה. הלא תראה אומרו יתעלה: "כמעשה ארץ מצרים... וכמעשה ארץ כנען", וסיפור הסדומיים. וכל מה שבא במקרא בגנות האנשים בעלי החסרונות וגינוי זכרם, ושבת הטובים והגדלתם, אמנם הכוונה בו מה שזכרתי לך, כדי שילכו בני אדם בדרך אלו, ויתרחקו מדרך ההם.

13. ספרא אחרי מות פרשה ח פרק יג אות ו

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, מגיד הכתוב שמעשיהם של מצריים מקולקלים מכל עממין ואותו המקום שישבו בו ישראל מקולקל מכולם.

14. מזרחי (רא"ם) ויקרא פרק יח פסוק ג (פרשת אחרי מות)

(ג) [כמעשה ארץ מצרים] ואותו מקום שישבו ישראל. היא ארץ גושן, דאם לא כן "אשר ישבתם בה" למה לי, אלא על כרחך לומר דהכי קאמר: המצרים מקולקלים משאר האומות, וארץ גושן שישראל היו יושבים בה, מקולקלין יותר מהמצריים, וכן שנינו בתורת כהנים.

15. שמות פרק ב פסוק יא - כה (פרשת שמות)

(יא) ויהיו בימים ההם ויגדל משה ויצא אליהו ויבא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ-עֶבְרִי מֵאֲחִיו: (יב) ויפן כה וכה ויבא כי אין איש ויבא את-המצרי ויטמנהו בחול: (יג) ויצא ביום השני והנה שני-אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: (יד) ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר באשר הרגת את-המצרי ויבא משה ויאמר אכן נודע הדבר: (טו) וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מדן וישב על-הבאר: (טז) ולכתו מדן שבע בגות ובבאנה ובתדלנה ובתמלאנה את-ההרטים להשקות צאן אביהו: (יז) ויבאו הרעים ויגרשו ויקם משה ויושעו וישק את-צאנם: (יח) ובבאנה אל-רעואל אביהו ויאמר מדוע מהרתו בא היום: (יט) ובתמלאנה אִישׁ מִצְרִי הציגו מיד הרעים וגם-דלה דלה לנו וישק את-הצאן: (כ) ויאמר אל-בנותיו ואין למה זה עזבתו את-האיש קראן לו ויאכל לחם: (כא) ויואל משה לשבת את-האיש ויתן את-צפרה בתו למשה: (כב) ובתלד בן ויקרא את-שמו גרשם כי אמר גר היתי בארץ נכריה: פ (כג) ויהי בימים הרבים ההם ולמת מלך מצרים ונאנחו בני-ישראל מן-העבדה ויזעקו ותעל שועתם אליהאלהים מן-העבדה: (כד) וישמע אלהים את-נאקתם ויזכר אלהים את-בריתו את-אברהם את-יצחק ואת-יעקב: (כה) ויבא אלהים את-בני ישראל וידע אלהים:

16. שמות פרק ג (פרשת שמות)

(א) ומשה היה רעה את-צאן יתרו חתנו פתן מדן וינהג את-הצאן אחר המדבר ויבא אליהר האלהים תרבה: ... (ו) ויאמר אנכי אלהי אביה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ונסתר משה פניו כי ברא מהביט אליהאלהים: (ז) ויאמר ה' ראה ראיתי את-עמי עמי אשר במצרים ואת-צעקתם שמעתי מפני גשיו כי ידעתי את-מכאביו: (ח) וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן-הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הפנועני ורחבתי והאמרי והפרזי והחזי ויבוס: (ט) ועתה הנה צעקת בני-ישראל באה אלי וגם-ראיתי את-הלחץ אשר מצרים לחצים אתם: (י) ועתה לכה ואשלחך אל-פרעה והוצא את-עמי בני-ישראל ממצרים: (יא) ויאמר משה אליהאלהים מי אנכי פהוציא את-העם ממצרים מעבדון אליהאלהים על החר הזה: (יג) ויאמר משה אליהאלהים הנה אנכי בא אל-בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו-לי מה-שמו מה אמר אלהים: (יד) ויאמר אלהים אל-משה אהנה אשר אהנה ויאמר פה תאמר לבני ישראל אהנה שלחני אליכם: (טו) ויאמר עוד אלהים אל-משה כהתאמר אלי בני ישראל ה' אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם והשמי לעלם ונה זכרי לזר זר: (טז) לך ואספת את-זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת-העשוי לכם במצרים: (יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל-ארץ הפנועני ורחבתי והאמרי והפרזי ויבוס ויחזי אל-ארץ זבת חלב ודבש: (יח) וישמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל-מלך מצרים ואמרתי אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה גלכה-נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לך' אליהנו: (יט) ואני ידעתי כי לא-יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא בגד חזקה: (כ) ושלחתי את-יד וזהייתי את-מצרים בכל נפלאתי אשר אעשה בקרבן ואחר-כן ישלח אתכם: (כא) ונתתי את-תן העם-הזה בעיני מצרים ויהי כי תלכו לא תלכו ריכם: (כב) ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה פלי-כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על-בניכם ועל-בנותיכם ונצלתם את-מצרים:

17. שמות פרק ד פסוק כט - לא (פרשת שמות)

(כט) וילך משה ואהרן ויאספו את-כל-זקני בני ישראל: (ל) ויבאו אהרן ואת כל-הדברים אשר-דבר ה' אל-משה ויעש האתת לעיני העם: (לא) ויאמן העם וישמעו כפי-פקדו ה' את-בני ישראל וכי ראה את-ענינם ויקדו וישתחוו:

18. שמות פרק ה פסוק א - ה (פרשת שמות)

(א) ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל-פרעה כה-אמר ה' אלהי ישראל שלח את-עמי ויתגו לי במדבר: (ב) ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את-ישראל לא ידעתי את-ה' וגם את-ישראל לא אשלח: (ג) ויאמרו אלהי העברים נקרה עלינו גלכה-נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לך' אליהנו פן-יפגענו בדבר או בחרב: (ד) ויאמר אלהם מלך מצרים

לְמַעַן מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעַשְׂוֵי לָכֹּה לְסִבְלִיתֵיכֶם: (ה) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה הַיִּרְרָבִים עִתָּה עִם הָאָרֶץ וְהַשְׁבַּתְּם אֹתָם מִסִּבְלֵתָם:

19. שמות רבה (וילנא) פרשה ה סימן יד (פרשת שמות)

ואחר באו משה ואהרן – היכן הלכו הזקנים שלא חשב אותם עמהם, שפכר אמר לו הקדוש ברוך הוא: ובאת אתה וזקני ישראל (שמות ג' י"ח), אמרו רבותינו הלכו עמהם הזקנים והיו מגנבין את עצמן ונשמטין אחד אחד שנים שנים והלכו להן, פיון שהגיע לפלטרין של פרעה לא נמצא אחד, שכן פתיב: ואחר באו משה ואהרן, והיכן הזקנים, אלא שהלכו להן, אמר להם הקדוש ברוך הוא כף עשיתם, חייכם שאני פורע לכם, אימתי, בשעה שעלה משה ואהרן עם הזקנים להר סיני לקבל התורה, הקזיזין הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה (שמות כ"ד י"ד).

20. בית הלוי שמות פרק א (פרשת שמות)

בתהלים (ק"ה) הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו שירו לו זמרו לו גו', נפכר את-עמו מאד ויפצמם מוצריו: הפך לפם לשנא עמו להתנפל בעבדיו, שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו. לכאורה יש להבין דכל המזמור הולך ומספר חסדי ה' שעשה לישראל מאז היו לגוי, ולמה הזכיר כאן מה שהפך לב מצרים שישנאו אותם, והרי אין זה בכלל הטובות, והרי לכאורה אדרבה בזה הוא מקטין עיקר טובת הגאולה ממצרים, כיון שבהתחלה לא היו משתעבדים במ מצד עצמם רק הקדוש ברוך הוא הפך לבם שישנאו אותם. גם יש להבין עיקר הדבר דלמה הפך לבם שישנאו אותם, ובעבור איזו חטא הגיע להם כן. וכל זה לא נזכר במזמור זה: ...וע"כ נראה דודאי גם אחר השיעבוד היו צדיקים גמורים. ועוד יותר דגם אחר ששיעבדו בהם לא הניחו מלמול בניהם וכדאיתא להדיא בילקוט סוף פרשת בשלח (רמז רסח) וז"ל, כשהיו מלין את בניהם אמרו להם המצריים למה אתם מלין אותם יהיו כבני מצריים ויקל השיעבוד הקשה מעליכם, אמרו להם כלום שכחו אבותינו אברהם יצחק ויעקב את אביהם שבשמים שישכחו בניהם אחריהם. הרי דגם אח"כ היו מלין בניהם. רק הענין יובן דהנה מסורת היה בידם שצריכים שישתעבדו במצרים ארבע מאות שנה, ואחר שמת יוסף הבינו כולם אשר ימי השיעבוד ממשמשים ובאים, ומעתה יתחיל הגלות, והתחילו לפחוד ממנו ולדאוג על העתיד, כי מי יודע היאך ומה יתנהגו המצריים עמהם ועם בניהם אחריהם זמן ארוך כזה. וביקשו עצה לזה והסכימו בעצה להתקרב להמצריים ולא להיות מובדלים מהם הרבה, ושלא יהיו ניכרים ביניהם כגרים ונכרים, יען בהתקרבות הגופים יתקרבו הלבבות ותתמעט השנאה. ובדאי אשר ע"פ שכל האנושי כן הוא הנכון. והנה עיקר ההבדל שהיה בין ישראל למצרים היא המילה שהיא בגופן לאות עולם, ונתחכמו אז אשר תיכף אחרי המילה ימשכו ערלתן עד שישאר מקום החתך והמילה מכוסה כמו שהיה ולא יהיה ניכר שהם מהולים, ונמצא יצאו ידי שתייהם, דהמצוה קיימו כד"ת וגם אינו ניכר. וזהו שדקדק במדרש ואמרו הפירו ברית מילה אמרו נהיה כמצריים. גילה המדרש כוונתם בזה דלא מאסו במצוה זו רק הכוונה שלהם היתה כדי שיהיו נראים כמצריים. ... והנה ישראל לא עשו בזה אז שום איסור, ועיין במס' יבמות (דף ע"ב) דאמרינן דבר תורה משוך אוכל בתרומה ורק מדרבנן אסור משום דנראה כערל, ובדאי דגם לענין קיום המצוה אין במשוך רק איסור דרבנן, ... אמנם הגם דבעצם המעשה לא היה איסור כלל עם כל זה כבר היו עלולים בזה להתערב במשך הזמן בתוך המצריים וגם להשתקע בטומאתם, אחרי שאין הבדל ניכר ביניהם, וזהו ממש להיפוך מעיקר כוונת המצוה, דהוא כדי שישאל יהיו מובדלים מן המצריים. ובמדרש רבה (שיר השירים א - כא) על פסוק לריח שמניך טובים מה שמן אינו מתערב עם המשקין אף ישראל אין מתערבין עם בני נח (ולעולם נשאר ההבדל על מקומו וקיומו) דהקב"ה נתן התורה והמצוה לישראל כדי שיהיו מובדלין מן בני נח וכמו שאת"כ (ויקרא כ) ואבדיל אתכם מן העמים. ואם ישראל היו מקרבים עצמם חלילה להם אז הקדוש ברוך הוא היה מחדש ההבדל עי"ז שמחדש שנאה בלבם, וכל זה היה לטובתן של ישראל כדי שלא יתערבו ביניהם, ומשו"ה אחרי שעשו ישראל מעשה ותחבולה להסתיר ההבדל שנתן הקדוש ברוך הוא ביניהם ובין המצריים ורצו להתקרב להם, אזי הבדלים הקדוש ברוך הוא עי"ז שחדש והוסיף שנאה בלב המצריים עליהם וכמאמר הכתוב ויקוצו מפני בני ישראל שפירושו הפשוט דכל כך היו הישראלים מאוסים בעיני המצריים עד שכשהיה המצרי רואה אותן היה קץ בעצמו כדרך מי שרואה דבר מאוס שקץ בו, והקב"ה הטיל שנאה ונתן מיאוס על ישראל כדי שלא יתערבו עמהם. וכל זה לא היה בגדר עונש כלל, כי לא חטאו אז ולא היה מגיע להם שום עונש רק היה בגדר שמירה שלא יתערבו עמהם וכל זה היה לטובתן.